

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

Tampereen kaupunki katsoo, että työttömyysetuuden eriyttäminen maassa asutun ajan perusteella asettaa työnhakijat eriarvoiseen asemaan. Yhdessä muiden lakimuutoksien ja kuntiin kohdistuvien rahoitusleikkauksien kanssa työnhakijoiden tosiasialliset mahdollisuudet vaikuttaa omaan tilanteeseensa esimerkiksi työskentelyn tai kielenoppimisen kautta ovat haasteelliset.

Tampereen kaupunki näkee, että eriytettyjen työttömyysetuuksien malli kaikkine poikkeuksineen ja lisätehtävineen lisää hallinnollista työtä, joka työvoimaviranomaisen tapauksessa on suoraan pois ydintehtävistä eli työnvälityksestä ja kotoutumisen edistämisestä. Työvoimaviranomaisen tehtäviin kohdentuvat uudet tehtävät ja tehtävien lisääntyminen tulee korvata kunnille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmässä. Huomioitavaa on myös, että väestön kasvu ja kustannusten kasvu kohdentuvat suuriin kaupunkeihin, muun muassa sisäisen muuttoliikkeen myötä.

- **Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta**

Ei lausuttavaa.

- **Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta**

Ei lausuttavaa.

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Ei lausuttavaa.

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehysten mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Hallituksen esittämä poikkeus työskentely- ja asumisaikavaatimuksesta henkilöille, jotka osoittavat riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon, on yhdenmukainen kotoutumiskoulutusten tavoitekielitaidon kanssa ja saattaa jossain tilanteissa tuottaa kotoutujalle lisämotivaatiota kielenopiskeluun.

Tampereen kaupunki kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että kielitaitopoikkeus asettaa kotoutujat keskenään eriarvoiseen asemaan riippuen esimerkiksi henkilön taustasta ja oppimisvalmiuksista. Hallitus esittää, että työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka ei vammaan tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Esityksen mukaan esimerkiksi oppimisvaikeudet eivät kuitenkaan olisi sellaisia säännöksessä tarkoitettuja seikkoja, joiden perusteella työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi. Tampereen kaupunki katsoo, että esitys toteutuessaan asettaa jo valmiiksi heikommassa asemassa olevat kotoutujat (esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomat) entistä heikompaan asemaan.

- **Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista**

Ei lausuttavaa.

- **Kielitaidon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksen antovaltuuden antamisesta**

Ei lausuttavaa.

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vammaan tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Hallitus esittää, että vastuu asiakkaan vamman tai muun terveydellisen syyn mahdollisista vaikutuksista asiakkaan kielennoppimiskykyyn tekee työvoimaviranomainen. Tampereen kaupunki pitää poikkeusta itsessään kannatettavana, mutta näkee ongelmallisena, että työvoimaviranomainen olisi arviointivastuussa asiakkaan vammojen ja terveydellisten syiden vaikutuksista asiakkaan kykyyn oppia suomen tai ruotsin kieltä. Työvoimaviranomaisen työntekijät ovat työnvälityksen ja julkisten työvoima- ja kotoutumispalvelujen asiantuntijoita. Vammojen, terveydentilan ja oppimiskyvyn arviointi ovat tehtäviä, jotka vaativat erityistä asiantuntemusta, koulutusta ja laajaa moniammatillista yhteistyötä. Usein erilaiset vammat ja sairaudet ja niiden vaikutus oppimiskykyyn selviävät vasta opintojen alettua ja selvittely voi olla vuosia kestävä prosessi. Arviointivastuuta kotoutuja-asiakkaan vammojen ja terveydentilan vaikutuksista oppimiskykyyn ei tule asettaa työvoimaviranomaiselle, vaan sosiaali- ja terveydenhuollolle.

- **Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta**

Hallitus esittää, että keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen olisi maksutonta niille henkilöille, jotka eivät esimerkiksi omista valmiuksistaan, taidoistaan tai tarpeistaan johtuen osallistuisi kotoutumiskoulutukseen ja osoittaisi kielitaitoaan kotoutumiskoulutuksen lopussa saatavalla todistuksella. Lisäksi esitetään, että keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen olisi maksutonta myös sellaisille henkilöille, joilla kotoutumiskoulutukseen osallistuminen ei olisi tarpeellista muuta kautta hankitun B1.1. tasoisen kielitaidon ansiosta. Kotoutuja-asiaakkailla olisi hallituksen esityksen mukaan mahdollisuus yhteen maksuttomaan keskitason YKI-tutkintoon. Hallitus esittää, että arvion asiakkaan kielitaidosta ja edellytyksistä suorittaa keskitason YKI-tutkinto tekee työvoimaviranomainen. Esityksessä todetaan, että koska työvoimaviranomainen jo nykyisellään vastaa kotoutujan palvelutarpeen arviosta, ei uusi lakisääteinen tehtävä kielitaidon arvioinnista tuottaisi työvoimaviranomaiselle merkittävää lisätyötä eikä edellytyksiä lisärahoitukselle näin ollen olisi.

Tampereen kaupunki katsoo, että uusi lakisääteinen tehtävä sisällyttää kielitaidon arviointi osaksi tiettyjen kotoutuja-asiaakaiden osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviota lisää merkittävästi työvoimaviranomaisen vastuuta ja henkilöstön osaamisvaatimuksia. Luotettava ja laadukas kielitaitotason arviointi edellyttää kielenopettajan pätevyyttä ja pitkää kokemusta vastaavista arviointitehtävistä. Työvoimaviranomaisen työntekijät ovat työnvälityksen ja julkisten työvoima- ja kotoutumispalvelujen asiantuntijoita. Mikäli kotoutuja-asiaakkaan kielitaidon tasoa nykyisellään on katsottu tarpeelliseksi arvioida palveluohjausta varten, on asiakas ohjattu palvelutuottajalle, jossa kotoutuja-asiaakkaan kielitaitotaso on arvioitu asiantuntijan toimesta.

Tampereen kaupunki pitää tärkeänä, että mikäli merkittävästi aiemmista tehtävistä poikkeava uusi lakisääteinen tehtävä sisällytetään osaksi työvoimaviranomaisen laatimaa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviota, myös resurssit laatuvaatimukset täyttävän arvioinnin tekemiseksi turvataan. Tampereen kaupunki pitää asiakkaiden näkökulmasta riskialttiina, että asiakas ohjataan maksuttoman YKI-tutkinnon suorittamiseen väärin perustein, ja asiakas menettää oikeutensa maksuttomaan YKI-tutkintoon kuitenkin pääsemättä kotoutumisentukea korkeamman yleistuen piiriin.

Samaan aikaan lausunnoilla on toinen hallituksen esitys kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (VN/33963/2024), jossa esitetään, että kotoutumissuunnitelma laadittaisiin osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Näin ollen työvoimaviranomaiselta edellytettäisiin, että yhden asiakastapaamisen aikana kartoitettaisiin asiakkaan osaaminen ja kotoutumista edistävien palvelujen tarpeet, laadittaisiin kotoutumissuunnitelma, huolehdittaisiin palveluohjauksesta, ohjattaisiin työnhakuun ja asetettaisiin työnhakuvelvoite, sekä arvioitaisiin asiakkaan kielitaitotasoa ja mahdollisten sairauksien tai vammojen vaikutuksia kielenoppimiseen sekä etuuksiin.

Tampereen kaupungin näkemys on, että esityksien yhteisvaikutuksia ei ole riittävällä tasolla arvioitu ja toteutuessaan uudet lakisääteiset velvoitteet ilman lisärahoitusta vaarantavat laadukkaan ja tasa-arvoisen viranomaistyön toteutumisen. Tampereen kaupunki arvioi, että työvoimaviranomaisen tehtävät tulevat lisääntymään, jos kielitaidon arviointi sisällytetään osaksi työvoimaviranomaisen tehtäviä. Tämän lisäksi on huomioitava, että väestön ja kustannusten kasvu kohdentuu suuriin kaupunkeihin, muun muassa sisäisen muuttoliikkeen vaikutuksesta. Työvoimaviranomaisen tehtäviin kohdentuva uudet tehtävät ja tehtävien lisääntyminen tulee korvata kunnille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmässä.

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluluvalla maassa olevien osalta

Tampereen kaupunki pitää hyvänä ja kannatettavana esityksenä, että jatkossa myös tilapäisen suojelun oleskeluluvalla maassa oleskelevat olisivat oikeutettuja yleistukeen ja kotoutumisentukeen.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuuajasta

Tampereen kaupunki katsoo, että tilanteessa, jossa kunnan kotoutumista tukevien palvelujen rahoituksesta merkittävästi leikataan, kuuden kuukauden lakisääteinen takuu aika on epärealistinen ja osaltaan myös ristiriitainen hallituksen tavoitteen kanssa edistää kielenoppimista ja työllistymistä.

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan lainsäädännössä ei tulisi tarpeettoman tiukasti määritellä niitä palveluja, joita asiakkaille on takuuajan puitteissa tarjottava. Asiakkaiden tilanteet ja palvelutarpeet ovat yksilöllisiä ja on mahdotonta kattavasti määritellä, millaisilla palveluilla asiakkaiden työllistymistä ja kielen oppimista parhaiten edistetään. Hallitus esittää, että esimerkiksi monikielistä yhteiskuntaorientaatiota ei laskettaisi sellaiseksi palveluksi, joka täyttäisi takuuajassa tarjottavan palvelun määritelmän. Tampereen kaupunki näkee tämän käytännössä hyvin haastavaksi kokonaisuudeksi yhteiskuntaorientaation ollessa lakisääteinen palvelu, johon osallistuminen on tutkimusten mukaan tarkoituksenmukaisinta juuri kotoutumisen alkuvaiheessa, ennen kotoutumiskoulutusta.

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

Hallituksen esitys palvelujen takuuajasta asettaa työvoimaviranomaisen työn erittäin haastavaan tilanteeseen, jossa yhtäältä lainsäädännön asettama aikaraja velvoittaa viranomaista tarjoamaan lakisääteisiä palveluita asiakkaille, mutta resurssien vähentyminen ei mahdollista riittävän kattavaa palvelutarjonnan turvaamista. Näin ollen tiukentunut lainsäädäntö heikentää merkittävästi viranomaistyön onnistumisen edellytyksiä. Tampereen kaupunki ei näe valvonnan merkitystä oleellisena lainsäädännön toteutumisen seuraamiseksi. Tampereen kaupunki korostaa uusien tehtävien ja lisääntyvän työmäärän korvaamista täysimääräisesti valtiosuusjärjestelmässä, tarvittavien resurssien ja palveluiden turvaamiseksi.

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

Ei lausuttavaa.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

Tampereen kaupunki pitää hyvänä lähtökohtana, että kotoutujia kannustetaan kielenoppimiseen ja osallistumaan muihin kotoutumista ja työllistymistä tukeviin palveluihin. Kuitenkin samaan aikaan kuntien rahoitusta tuottaa näitä palveluja leikataan merkittävästi. Kannustin kielenoppimiseen ja kotoutumiseen toimii ainoastaan tilanteessa, jossa erilaisia kotoutumista tukevia palveluja on saatavilla nykyistä laajemmin ja todellisia tarpeita vastaavasti. Tästä syystä palvelujen saatavuus on turvattava ja uudet tehtävät ja lisääntyvä työmäärä tulee korvata kunnille täysimääräisesti valtiosuusjärjestelmässä.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

Tampereen kaupungin näkemys on, että hallituksen esityksen julkistalouden säästövaikutukset ovat pienet suhteessa muutoksen kokonaishyötyyn. Kokonaistaloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on keskeistä huomioida vaikutukset työllisyyden kasvuun ja sitä kautta myös verotulojen kasvuun. Määrärahojen leikkaukset heikentävät työllistymistä tukevaa palvelutuotantoa, joka edelleen vaikuttaa kotoutumisen prosessin hidastumiseen ja työttömyyden pitkittymiseen.

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

Ei lausuttavaa.

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

Tampereen kaupunki katsoo, että lähtökohtana työnhakijoiden kohtelussa tulisi olla tasavertaiset mahdollisuudet edistää työllistymistä ja työllistymistä tukevia taitoja. Tästä syystä Tampereen kaupunki pitää tärkeänä, että kotoutumisajalla olevien työnhakijoiden etuuksiin, vastuisiin ja velvoitteisiin liittyviä muutoksia arvioitaisiin tarkasti myös perustuslaillisista näkökulmista ja millaisia vaikutuksia näillä muutoksilla olisi pitkällä aikavälillä. Erityisesti, jos lain-säädäntömuutokset asettavat työnhakijat eriarvoiseen asemaan esimerkiksi kielen tai alkuperän mukaan, voi tämä pitkällä aikavälillä vaarantaa ihmisten perusoikeuksia ja edistää sellaisia yhteiskuntarakenteita, joissa eriarvoisuus ja segregoituminen vahvistuvat.

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

Ei lausuttavaa.

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

Ei lausuttavaa.

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

Ei lausuttavaa.

Mikkonen Tuula

Tampereen kaupunki - Päättäjät: apulaispormestari Jaakko Mustakallio

9.2.2026 §5; Lisätietoja lausunnosta: palvelujohtaja Mari Taverne, puh. 040 801 2686, etunimi.sukunimi@tampere.fi